

Foto: Petr Eret, MAFFRA

Je velmi těžké v osmnácti zjistit, že dlužíte statisíce

„Vymáhání dětských dluhů je dlouhodobě nevýhodné pro společnost. A státu se to nevyplatí,“ říká Michaela Stehlíková, která usiluje o zrušení dětských exekucí.

Jaroslav Nedvěd
redaktor MF DNES

Dětské dluhy představovaly řadu let problém, který se v Česku nedařilo řešit. „Dlouho jako by nikdo neslyšel na to, že je třeba něco dělat. Vymáhané částky přitom u některých dětí dosahovaly až statisíců korun,“ říká ředitelka obecně prospěšné společnosti Tady a Teď Michaela Stehlíková, která loni spustila projekt Děti bez dluhů. V rámci vymáhání dětských dluhů jsou prý vedeny tisíce exekucí, o kterých často mladí lidé vůbec nevědí a mohou je srazit na dno.

Dětskými dluhy už se zabývají i poslanci. Někteří připravují změnu občanského zákoníku. Jaká úprava by podle vás byla zapotřebí? My i kolegyně z jiných organizací, které se zabývají dětskými exekucemi, po-

kládáme za důležité, aby navrhované změny obsahovaly i ustanovení, ze kterého bude zřejmé, že odpuštění dluhu osobě, která v době jeho vzniku nebyla plnoletá, se nepovažuje za porušení povinností spojených se správou majetku. Pro veřejnoprávní instituce to může znamenat ujištění, že nebudou dále čelit právním následkům, když ho nebudou vymáhat. Pro dětské dlužníky to znamená osvobození od dluhu.

Jak jste se k řešení dětských dluhů dostali vy v Tady a Teď?

Na dětské dluhy narážíme v podstatě trvale. Jde o specifické téma, protože bylo hodně dlouho téměř neřešitelné. My se snažíme pomáhat dětem ze sociálně slabých rodin. A k jejich dluhům jsme se vlastně dostali postupem času, jak naši dětská klienti dospívali.

Jak to myslíte?

Když nám dorostly děti, které jsme podporovali na základních školách, rozšířili jsme služby o ty zaměřené na přechod na učiliště nebo střední školy a spolupracovali s nimi i tam. U mladistvých z okraje společnosti existuje velké riziko, že střední vzdělání nedokončí. Dá se říct, že jsme rostli s našimi dětmi. Najednou jim bylo osmnáct a my byli nadšení, že se udržely na ško-

lách, jenže na ně hned, jak dosáhly plnoletosti, čekalo ve schránce oznámení o exekuci. Dřív to bylo většinou kvůli dluhům u dopravních podniků za jízdu načerno. Původní pokuty vyrůstly do ohromných částek kvůli nákladům na exekutory nebo úrokům z prodlení. Když jsme to před lety začali řešit, zjistili jsme, že společnost vůbec nebyla připravena uznat, že vymáhání dluhů po dětech je nemorální.

Leckdo si řekne: Jezdily načerno, porušily pravidla, tak ať zaplatí.

Spousta lidí to tak stále vnímá. Jenže u dětí z chudých poměrů nebo nefunkčních rodin je třeba brát v úvahu jejich situaci. Peníze na zaplacení pokut nemají a velmi často nevědí, že to nevyřeší rodiče, kteří za ně měli být odpovědní. Takové děti tedy roky nevědí, že nějaký problém s pokutou existuje, nemají šanci to změnit. Až když se jim v osmnácti ozve exekutor a chce třeba desítky nebo stovky tisíc za to, že před deseti roky jely načerno.

V Česku se na takové okolnosti obecně neberou ohledy?

Tomu, že je vymáhání dětských dluhů nemravné, nasvědčuje praxe v zahraničí. Česko je v tomto ohledu unikátní. Zdejší dravost při jejich vymáhání je výjimečná. Otřesné případy se týkaly

nejen starších dětí, které už by měly mít povědomí o povinnostech a pravidlech, ale třeba i šestiletých, kde se dluh vztahoval k tomu, co se odehrálo, když byly malé. A dluhy byly velmi vysoké, protože dlouho narůstalo penále. Naštěstí se zdá, že obecně minulé se mění.

Proč by se dětské dluhy měly odpuštět a nevymáhat?

Je to dlouhodobě nevýhodné pro společnost. Státu se to prostě nevyplatí.

Můžete to rozvést.

Protože vymáhání dluhů mladé lidi z chudých poměrů může hned na začátku dospělosti srazit na kolena. Kariéra čerstvého dospělého zadluženého zpravidla směřuje k sociálnímu dnu. Na něm bude člověk odkázaný na sociální systém a v podstatě stát zatěžovat. Nebude legálně pracovat, a tudíž odvádět daně. Lidem zatíženým exekucemi se v našich podmínkách nevyplatí najít si oficiální práci, protože z toho, co vydělají, jim mnoho nezůstane. Pro ně je výhodnější pracovat načerno. Dostávají se tak do situace, ze které se těžko vlastními silami mohou vyhrabat. Proto volí životní strategie, které pro stát a z dlouhodobého hlediska ani pro ně samotné nejsou výhodné.

Vám se podařilo získat podrobný přehled o tom, kde dětské dluhy vznikají a kdo je vymáhá.

Detailní přehled máme pouze za Plzeňský kraj, o přehled za celé Česko máme požádáno. Data nejsou nikdy pohromadě a stát se o ně zatím nezajímal. Nicméně z toho, co máme, jsme získali povědomí, kdo jsou u dětských dluhů hlavní věřitelé.

Pokud máte zmapovaný podrobně jeden kraj, bude patrné situace v podstatě stejná všude, ne?

Nemusí to tak být. V celém Česku jsou proti dětem vedeny tisíce exekucí. Plzeňský kraj ve srovnání s ostatními regiony v jejich počtu ovšem vyniká. V seznamu dětských dluhů vynikávají Plzeňské městské dopravní podniky a Fakultní nemocnice v Plzni. Byli jsme docela překvapeni, že největší věřitelé představují obce a organizace na ně navázané. Mezi obcemi v Plzeňském kraji figurují mezi výraznými věřiteli například Rokycany nebo Staré Sedliště, ale také veřejné knihovny.

MICHAELA STEHLÍKOVÁ

Pokud dětské dluhy vymáhají samy obce, čeho se týkají?

Převážně se jedná o neuhrazené poplatky za likvidaci komunálního odpadu. Zástupci obcí často argumentují tím, že musejí postupovat s péčí řádného hospodáře. Tvrdí, že proto musí i u dětí dluhy vymáhat. Jenže to je v rozporu s verdiktem Ústavního soudu. Ten jasně řekl, že poplatky za odpad se u dětí nesmějí vymáhat. Přesto se to děje.

V podobných případech je tedy nejjednodušší bránit se u soudu, který musí vymáhání zastavit s ohledem na náleží Ústavního soudu?

Nejjednodušší je se s obcí pokusit domluvit na tom, že dětské dluhy se vymáhat nemají. Nicméně její zástupci se asi budou bránit povinností řádných hospodářů. Možná se i bojí, že pokud dětské dluhy nebudou vymáhat, budou za to popotahováni. My chceme s obcemi začít vyjednávat, říct jim, že dluhy dětí za odpady nemají vymáhat, a nabídnout jim podporu, jak to vyřešit právně. Je to procesní záležitost, která se dá vyřídit i plošně. Chápeme, že v menších obcích si s tím možná nevědí rady. Můžeme jim proto poskytnout metodickou podporu.

Zmínila jste, že hodně případů vymáhání dětských dluhů souvisí s Fakultní nemocnicí v Plzni. To jsou dluhy za neuhrazené ošetření?

Také. Nebo jde o dozvuky regulačních poplatků. Myslím, že těch se týká největší část. Aktuálně řešíme případ, kdy je vedena exekuce proti dítěti, kterému byly v době pobytu v nemocnici tři roky. Nebo je známý případ od kolegů z Člověka v tísni, kdy plzeňská fakultní nemocnice vymáhala po dítěti dluh kvůli jeho pobytu v nemocnici. To tam bylo během porodu jeho matky. Takové situace se musely odehrávat i v jiných nemocnicích v Plzeňském kraji, a proto je zvláštní, že se v regionu vymáhání vztahuje jen k té fakultní. Ale pražská Fakultní nemocnice v Motole také dětské dluhy vymáhá.

Ústavní soud jasně řekl, že poplatky za odpad se u dětí nesmějí vymáhat. Přesto se to děje.

Snažíte se se zástupci plzeňské fakultní nemocnice jednat?

Komunikujeme s nimi. Právník nemocnice nám sdělil, že jsme ve shodě, že existence dětských dluhů není žádoucí. Nicméně konkrétní kroky v té záležitosti nemocnice zatím neučinila. Věříme, že to dobře dopadne.

Jak velkou roli hrají v otázkách dětských dluhů vyhrané soudní případy? Rozsudky jsou přece příbývá.

Rozsudky jsou něco, co můžeme dát na stůl a má to svou váhu. My jsme ale úspěšni především na úrovni individuálního zastavování vymáhání, když si vezmeme na starost jedno dítě. K plošnému zastavování asi povede delší cesta. Přesto věříme, že se časem podaří i to.

Najdete z poslední doby nějaký případ, kdy si úspěchu považujete?

Mimořádného úspěchu jsme dosáhli loni. Podařilo se nám vyhrát ve sporu, kde se jednalo o dívku, u které dopravní podniky vymáhaly dluh za pokutu udělenou, když už jí bylo 15 let. Nevěděla, že ho matka neuhradila. Netušila o hrozbě exekuce. Když byla plnoletá a začala vydělávat, ozval se exekutor. Případ se dostal až k Ústavnímu soudu, který vymáhání zastavil. Nevýhoda je, že takové spory někdy trvají velmi dlouho. Jako často velmi problematické vnímáme i rozhodování nižších soudů u dětských exekucí. Právě ony je totiž posvěcují. Dělyaly to i v době, kdy už vyšší soudní instance exekuce proti dětem odmítaly jako nemravné a nespravedlivé. Řada z těch exekucí, o kterých rozhodly nižší soudy, byly a jsou vedeny protizákonně.

Pomáhá dětem s dluhy

Michaela Stehlíková (40) vystudovala obor sociální práce.

V roce 2004 založila lidskoprávní organizaci Společnost Tady a Teď, o. p. s., kterou s přestávkou na rodičovské dovolené stále vede. Podílela se také na výzkumu na téma sociálního vyloučení. Zajímá se o témata rovných příležitostí a životního prostředí. Je členkou dark-popové kapely Duben v Pešti.